

Ο Γεώργιος Πέτροβιτς γεννήθηκε το 1766 στο χωριό Τόπολα της Σερβίας από γονείς φτωχούς χωρικούς. Περιγράφεται ως θαρραλέος και ευφυής. Κατατάχτηκε στον αυστριακό στρατό και μετείχε στον πόλεμο που ξεκίνησαν Ρώσοι και Αυστριακοί εναντίον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Στον ίδιο πόλεμο, μετείχαν και 25.000 Σέρβοι άτακτοι που απέκοψαν τις συγκοινωνίες των Τούρκων για να διευκολύνουν τους Αυστριακούς. Όμως, η Αυστρία, όπως και η Ρωσία άλλωστε, συμφώνησε ειρήνη με τους Τούρκους κι εγκατέλειψε τους Σέρβους στην τύχη τους. Ο Πέτροβιτς παράτησε τον αυστριακό στρατό κι επέστρεψε στο χωριό του (1791), ενώ ήδη οι Τούρκοι προχωρούσαν σε τρομερά αντίποινα. Οι γενίτσαροι επιδίδονταν σε ασύλληπτης αγριότητας σφαγές. Σε τέτοιο βαθμό, ώστε ο σουλτάνος ν' αναγκαστεί να τους ζητήσει να ηρεμήσουν. Οι γενίτσαροι απάντησαν σκοτώνοντας τους προκρίτους (αρχές του 1804). Όσοι γλίτωσαν από το μαχαίρι, κάλεσαν τους χωρικούς και τους χαϊδούκους (Σέρβους αντίστοιχους των Ελλήνων κλεφτών) σε εθνοσυνέλευση στο Όρασιτς.

Ο Γεώργιος Πέτροβιτς ήταν ένας από τους χαϊδούκους που βρέθηκαν εκεί. Ήταν ήδη πασίγνωστος, περίφημος για τη στρατηγική του ικανότητα και το απaráμιλλο θάρρος του και τώρα λεγόταν Τζέρνι Τζόρτζε ή Μαύρος Γιώργος ελληνικά ή Καρά Τζόρτζε, όπως με τρόπο τον αποκαλούσαν οι Τούρκοι, ή Καραγεώργης, όπως επικράτησε να τον λέμε. Η συνέλευση κήρυξε τον πόλεμο της ανεξαρτησίας κι ανέθεσε στο Καραγεώργη την αρχηγία του στρατού. Ο επίσης χαϊδούκος, Στέφανος Ζίφκοβιτς, πήγε στη γειτονική Βλαχία σε αναζήτηση χρημάτων και οπλισμού. Ηγεμόνας εκεί ήταν (από το 1803) ο Κωνσταντίνος Υψηλάντης (1760 - 1816), γνωστός για τα αντιτουρκικά του αισθήματα παρ' όλο που είχε ήδη πίσω του σταδιοδρομία ως μεγάλος διερμηνέας της Πύλης και θητεία τριών χρόνων στην ηγεμονία της Μολδαβίας. Ο Υψηλάντης εφοδίασε τον Ζίφκοβιτς και με χρήματα και με οπλισμό. Στα 1807, ολόκληρη η Βόρεια Σερβία ήταν ελεύθερη κι ο Καραγεώργης αφιερωνόταν στην οργάνωση του κράτους.

Νέος ρωσοτουρκικός πόλεμος έφερε τον Ρώσο ναύαρχο Σινιάβιν στο Αιγαίο. Ο Έλληνας καπετάνιος, Νικοτσάρας, συνεννοήθηκε μαζί του κι εκστράτευσε με πάνω από πεντακόσιους άνδρες για να συναντηθεί με τον Καραγεώργη και μαζί να επαναστατήσουν τα Βαλκάνια. Αναγκάστηκε να γυρίσει πίσω, ύστερα από εκπληκτικούς ηρωισμούς και τραγουδισμένα κατορθώματα, για να διαπιστώσει ότι γι' άλλη μια φορά οι Ρώσοι είχαν εγκαταλείψει τους Έλληνες (1807 - 1808). Τον ίδιο καιρό, ο Καραγεώργης ανακηρύσσόταν κληρονομικός αρχηγός και οσποδάρης (ηγεμόνα θα τον λέγαμε ελληνικά) της Σερβίας. Ο σουλτάνος του πρότεινε να παραμείνει η χώρα στα πλαίσια της αυτοκρατορίας ως αυτόνομη αλλά ο Καραγεώργης αρνήθηκε. Όταν, στα 1809, Ρώσοι και Τούρκοι συνθηκολόγησαν, οι Σέρβοι ζούσαν κάτω από καθεστώς ανεξαρτησίας αλλά όχι για πολύ.

Η ειρήνη του Βουκουρεστίου (1812) βρήκε τη Ρωσία να αντιμετωπίζει την εκστρατεία του Ναπολέοντα στα εδάφη της και τους Τούρκους να εισβάλλουν στη Σερβία. Ο Καραγεώργης κάλεσε τον λαό στα όπλα. Οι Σέρβοι, όμως, είχαν προλάβει να χωριστούν σε δυο σκληρά αντιμαχόμενα στρατόπεδα και να συσπειρωθούν γύρω από το «ρωσικό» και το «αυστριακό» κόμματα. Οι οπαδοί του «αυστριακού» κόμματος αντιδρούσαν σε οποιαδήποτε ενέργεια του Καραγεώργη, επειδή και μόνο προερχόταν από εκείνον. Μέσα σε μια τέτοια κατάσταση, οι Τούρκοι δε συνάντησαν ιδιαίτερες δυσκολίες. Η Σερβία κυριεύτηκε (1812) κι ο Καραγεώργης δραπέτευσε στην Ουγγαρία κι από εκεί στη ρωσική Βεσσαραβία (1813). Μαζί του δραπέτευσε κι ο Στέφανος Ζίφκοβιτς που κατέφυγε στον Κωνσταντίνο Υψηλάντη, στη Βλαχία. Οι δυο άνδρες πέρασαν στη Ρωσία (1813), όπου ο Υψηλάντης μάταια προσπάθησε να πείσει τον τσάρο να ενδιαφερθεί για τους Σέρβους.

Τον επόμενο χρόνο, 14 Σεπτεμβρίου του 1814 στην Οδησό, οι Νικόλαος Σκουφάς, Εμμανουήλ Ξάνθος και Αθανάσιος Τσακάλωφ ίδρυσαν την ελληνική επαναστατική οργάνωση που ονόμασαν Φιλική Εταιρεία. Στα 1816, τα μέλη της Φιλικής Εταιρείας μόλις έφταναν τα είκοσι. Τη χρονιά αυτή πέθανε κι ο Κωνσταντίνος Υψηλάντης, αφήνοντας πέντε γιους. Ένας από αυτούς ήταν ο Αλέξανδρος Υψηλάντης. Στα 1817, τα μέλη της Φιλικής Εταιρείας ανέβηκαν στα 42. Οι τρεις ιδρυτές αποφάσισαν να προχωρήσουν σε έρευνα με το ερώτημα, αν ο λαός είχε ωριμάσει για μian επανάσταση. Η απάντηση ήταν «ναι».

Ο Γεωργάκης Ολύμπιος (1772 - 1821) ήταν αρματολός στον Όλυμπο, όταν πρωτοάκουσε για την επανάσταση των Σέρβων στα 1804. Τότε, είχε σπεύσει να τους βοηθήσει και γνωρίστηκε με τον Καραγεώργη. Από το 1805, πολεμούσε στο πλευρό των Ρώσων εναντίον των Τούρκων. Στα 1817, ήταν ένας από τους λίγους αλλά φλογερούς φιλικούς, όταν ξανασυναντήθηκε με τον Καραγεώργη. Ο Ολύμπιος δε δυσκολεύτηκε να μνησεί τον Καραγεώργη στους σκοπούς της Φιλικής Εταιρείας, που, παρά τις δυσκολίες, είχε ήδη διευρύνει τους στόχους της κι οραματιζόταν έναν παμβαλκανικό ξεσηκωμό. Μια συνδυασμένη ελληνοσερβική κίνηση ερχόταν γάντι στα σχέδιά τους. Και μια ελεύθερη ελληνοσερβική ομοσπονδία θα μπορούσε να αποτελέσει τον μοχλό για τον γενικό ξεσηκωμό εναντίον των Τούρκων.

Ο Καραγεώργης ανάλαβε να συντονίσει την προσπάθεια από τη μεριά των Σέρβων. Οι φιλικοί Ολύμπιος και Λεονάρδος βρήκαν μια κλειστή άμαξα, ο Καραγεώργης κρύφτηκε μέσα και το παράτολμο ταξίδι ξεκίνησε. Διέσχισαν την ουκρανική περιοχή της Βουκοβίνας, την Τρανσυλβανία και την ελεύθερη Ουγγαρία κι έφτασαν στην κατεχόμενη από τους Αυστριακούς τοποθεσία απέναντι στα σερβικά σύνορα. Στην αντίπερα μεριά, περίμενε ο Βοΐτσα Βουλίτσεβιτς, φίλος του Καραγεώργη.

Σύμφωνα με το σχέδιο, ο Καραγεώργης έπρεπε να έρθει σε συνεννόηση με τον ανερχόμενο τότε «νομιμόφρονα» Μίλος Ομπρένοβιτς κι ο Βουλίτσεβιτς είχε ήδη προχωρήσει στις πρώτες επαφές. Όμως, κανένας φιλικός δεν ξανασυναντήθηκε με τον Σέρβο πατριώτη, του οποίου τα ίχνη χάθηκαν. Πολύ αργότερα, μαθεύτηκε ότι εκατό άνδρες του Ομπρένοβιτς έφτασαν νύχτα στο προκαθορισμένο σημείο και υποχρέωσαν τον Βουλίσεβιτς να δολοφονήσει τον φίλο του την ώρα που κοιμόταν. Το κεφάλι του Καραγεώργη στάλθηκε στην Κωνσταντινούπολη ως δείγμα πίστης και υποταγής των δολοφόνων.

Τον Ιούλιο του 1818, πέθανε ο ενθουσιώδης Νικόλαος Σκουφάς αλλά ένα ευτυχές γεγονός απάλυνε την απώλεια: Ο αρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαίος ή Παπαφλέσσας μπήκε στην Ανωτάτη Αρχή της Φιλικής Εταιρείας με το «έτσι θέλω». Θα αποδεικνυόταν πολύτιμος.

Στη Σερβία, οι Τούρκοι βρήκαν έναν ανέλπιστο σύμμαχο στο πρόσωπο του πλούσιου γουρουνέμπορου και βοεβόδα, Μίλος Ομπρένοβιτς. Στα 1813, τον διόρισαν ηγεμόνα της Κεντρικής Σερβίας. Στα 1815, ανήμερα των Βαΐων, ο Ομπρένοβιτς επαναστάτησε. Ο τουρκικός στρατός εισέβαλε στη Σερβία, ενώ η Ρωσία θυμήθηκε πως προστατεύει τους Σέρβους. Τούρκοι και Ρώσοι συμφώνησαν να προτείνουν στον Ομπρένοβιτς να βουλευτεί με την αναγνώριση αυτονομίας. Τη δέχτηκε, καθώς εναντίον του κινιόνταν και οι οπαδοί του αυτοεξόριστου Καραγεώργη. Αναφέραμε ήδη πώς ο Μίλος Ομπρένοβιτς δολοφόνησε τον αντίπαλό του. Μετά, συγκάλεσε εθνοσυνέλευση κι αναδείχτηκε μέσα από αυτήν ηγεμόνας της Σερβίας. Από εκεί κι έπειτα, άρχισε να πολιτεύεται έξυπνα:

Έστειλε συχνά δωράκια στους Τούρκους διοικητές των φρουριών, ώστε να κάνουν καλές αναφορές γι' αυτόν στον σουλτάνο, και φρόντισε να βάλει τα πράγματα της ηγεμονίας του σε μια τάξη: Ιδρύθηκαν σχολεία, ανοίχτηκαν δρόμοι, τονώθηκε το εμπόριο, ενισχύθηκε η τοπική αυτοδιοίκηση και στέριωσε η θέση του. Στα 1820, κατάφερε να απαλλαγεί κι από τις ενοχλητικές προθέσεις του πρώην χαϊδούκου, Στέφανου Ζίφκοβιτς, που έφτασε στη Σερβία με οδηγίες από τον φιλικό Εμμανουήλ Ξάνθο. Ως φίλος του πατέρα του Αλέξανδρου Υψηλάντη, ο Ζίφκοβιτς είχε μνηθεί στη Φιλική Εταιρεία που ποτέ δεν έπαψε να οραματίζεται τον παμβαλκανικό ξεσηκωμό. Αλλά ο Ομπρένοβιτς δεν ήταν διατεθειμένος να μπει σε νέες περιπέτειες.

Οι καιροί όμως είχαν αλλάξει. Στα 1820, η Φιλική Εταιρεία αριθμούσε πάνω από 3.000 μέλη. Τον Απρίλιο, η Φιλική Εταιρεία απέκτησε σπουδαίο αρχηγό: Τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, υπασπιστή του τσάρου. Στις παραμονές του Αγώνα, τα μέλη ήταν τόσο πολλά που κανένας δεν ήξερε τον ακριβή αριθμό τους. Και κανένας δεν μπορούσε πια να ονομάσει τη Φιλική Εταιρεία οργάνωση μυστική.

Το τροποποιημένο «Σχέδιον γενικών», που είχαν συντάξει ο Γεώργιος Λεβέντης και ο Γρηγόριος Δικαίος Παπαφλέσσας και που είχε εγκριθεί από τις 7 Οκτωβρίου του 1820, όριζε ότι η ελληνική επανάσταση θα ξεσπούσε στις 25 Μαρτίου του 1821. Το σχέδιο προέβλεπε πολλαπλά χτυπήματα κατά των Τούρκων: Αρχικά, εξέγερση των Σέρβων και Μαυροβουνίων, έπειτα επανάσταση στη Μολδοβλαχία, κατάληψη της Ηπείρου με την ευκαιρία της εξέγερσης του Αλή πασά και πυρπόληση του τουρκικού στόλου στην Κωνσταντινούπολη. Κι ενώ θα συνέβαιναν όλα αυτά, θα σηκωνόταν η επανάσταση της Κύριας Ελλάδας με επίκεντρο την Πελοπόννησο, όπου έπρεπε να φτάσουν έγκαιρα ο Αλέξανδρος Υψηλάντης και ο Παπαφλέσσας.

Ο Παπαφλέσσας έφτασε στη Μάνη μέσα Δεκεμβρίου, ενώ 6 Ιανουαρίου του 1821 βγήκε στην Καρδαμύλη κι ο μνημένος Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Μέσα Φεβρουαρίου, όμως, ο Υψηλάντης βρισκόταν ακόμα στο Κισνόβιο της Βεσσαραβίας. Είχε μάθει για την αποτυχία του Στέφανου Ζίφκοβιτς να πείσει τον Ομπρένοβιτς των Σέρβων να συνεργαστεί. Στις 11 του μήνα, ειδοποιήθηκε πως ο φιλικός Δημήτριος Ύπατρος σκοτώθηκε στη Νάουσα και πως τα έγγραφα, που κουβαλούσε μαζί του, στάλθηκαν στην Κωνσταντινούπολη. Στις 13, έδωσε διαταγή να χτυπηθούν οι Τούρκοι στο Γαλάτσι της Μολδαβίας, ώστε να ενισχυθεί ο Βλαδιμηρέσκου, που είχε επαναστατήσει τη Μολδοβλαχία με τη βοήθεια των φιλικών από τις 17 Ιανουαρίου. Στις 14 ή 15 Φεβρουαρίου, μια νέα ειδοποίηση επέσπευσε τα πράγματα: Ο φιλικός Ασημάκης Θεοδώρου είχε προδώσει τα μυστικά στους Τούρκους. Ο Υψηλάντης συγκάλεσε αμέσως σύσκεψη, που πραγματοποιήθηκε στο Κισνόβιο, στις 16 Φεβρουαρίου του 1821. Στη σύσκεψη έγινε ανασκόπηση της κατάστασης. Ήταν αδύνατο να ειδοποιηθούν όλοι οι φιλικοί, ανά τα Βαλκάνια. Αποφασίστηκε να επισπευσθούν όλα. Η πυρπόληση του στόλου και η μετάβαση του Υψηλάντη στην Πελοπόννησο εγκαταλείφθηκαν. Η επανάσταση θα ξεκινούσε από τη Μολδαβία στις 27 Φεβρουαρίου, Κυριακή της Ορθοδοξίας. Κηρύχτηκε τρεις μέρες νωρίτερα, στις 24 του μήνα.

Ο Θεόδωρος Βλαδιμηρέσκου ήταν Βλάχος οπλαρχηγός μνημένος στη Φιλική Εταιρεία. Στις 17 Ιανουαρίου του 1821, βγήκε από το Βουκουρέστι με 25 άνδρες. Σ' αυτούς ενώθηκαν ακόμα έντεκα κι όλοι μαζί πέρασαν στη Μικρή Βλαχία, όπου, στις 21 του μήνα, αιχμαλώτισαν έναν τοπικό διοικητή. Στην αρχή, οι προύχοντες δεν τον πήραν στα σοβαρά. Καθώς όμως το επαναστατικό κίνημα απλωνόταν, άρχισαν να στέλνονται εναντίον του στρατιωτικά αποσπάσματα. Μόνο που, συμπτωματικά, σχεδόν όλοι οι επικεφαλής των αποσπασμάτων αυτών ήταν από καιρό μνημένοι στη Φιλική Εταιρεία. Έτσι, άλλοι απλά ενώνονταν μαζί του, άλλοι έψαχναν και δήθεν δεν μπορούσαν να τον εντοπίσουν κι άλλοι έβρισκαν ευκαιρία για να του πάνε πολεμοφόδια, τρόφιμα και χρήματα.

Ο Βλαδιμηρέσκου ένιωσε αρκετά δυνατός, καθώς εξουσίαζε σχεδόν ολόκληρη τη Βλαχία.

Στις 20 Μαρτίου, μια νέα προκήρυξη ξεκαθάριζε πως ο ίδιος συγκέντρωνε στα χέρια του όλες τις εξουσίες και πως αυτός ήταν ο μόνος αρμόδιος για κάθε ζήτημα. Όλα αυτά υποδήλωναν τάση για αυτονομιστή του από το κίνημα της Φιλικής Εταιρείας. Παράλληλα, μια επιστολή του προς τον τοπικό πασά έπεσε στα χέρια του Υψηλάντη που ανάθεσε στον Γεωργάκη Ολύμπιο να τον συλλάβει. Ο Βλαδιμηρέσκου εκτελέστηκε αναπολόγητος.

Η επανάσταση των Βλάχων έσβησε. Σε λίγο θα έσβηνε και η επανάσταση του Υψηλάντη. Στον Μοριά, όμως, η Μεσσηνιακή Σύγκλητος ανάγγελλε στις 23 Μαρτίου του 1821, την επίσημη έναρξη του Αγώνα με την «προειδοποίησιν προς τας ευρωπαϊκάς αυλάς», καθώς οι επαναστάτες πήραν την Καλαμάτα Την ίδια μέρα, έπεφτε η Βοστίτσα (Αίγιο). Στις 26, παραδίδονταν και οι Τούρκοι στα Καλάβρυτα. Η επανάσταση είχε ξεκινήσει. Προκήρυξη της ανεξαρτησίας επιδιόταν και στους προξένους των ευρωπαϊκών δυνάμεων (26 Μαρτίου) από το Αχαϊκό Διευθυντήριο. Η Ελλάδα αναγνωρίστηκε αυτόνομη το 1827 κι ανεξάρτητη το 1830. Η Σερβία ήταν αυτόνομη από το 1817 αλλ' απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1877.

(Έθνος της Κυριακής, 25.3.2000) (τελευταία επεξεργασία, 28.8.2009)